

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Skolutveckling och ledarskap

Examensarbete
15 högskolepoäng

A Cup of Tea Please

En studie av kulturrepresentationen i Engelska läroböcker

A studie of cultural representation in English textbooks

Lalita Loureiro

Lärarexamen 270hp
Lärarytbildning 90hp
2010-11-03

Examinator: Lisbeth Amhag
Handledare: Elisabeth
Söderquist

The aim of this essay is to study how cultures are presented in English textbooks for A-level students in Sweden. The aim is divided into three research questions, what does culture in English teaching mean, how is the English-speaking world presented in the textbooks and is the image that is presented stereotyped or does it try to challenge it?

The study comprises of four textbooks from 1998-2008. The theoretical frame used in the essay is Edward Said's Orientalism. Results show that much of the focus is on countries from the inner circle of the English-speaking world and that foreign cultures are mostly represented in topics such as racism and ethnicity. People from minority cultures also appear in a context, where they are presented as unique since they do not fit in the average stereotype image connected with their culture. Hence minorities come to symbolize "the other". The exercises in the textbooks focus to some extent on reflection about culture and comparisons between different countries, and their habits. The majority of the texts focus on the Western world, that is the US and Great Britain either because of the geographical location of the texts or because of the author.

Key words: English textbooks, culture, ethnicity and language

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 INLEDNING	7
1.1 <i>Bakgrund</i>	7
1.2 <i>Syfte</i>	8
1.3 <i>Frågeställning</i>	8
2 LITTERATURGENOMGÅNG	10
2.1 TIDIGARE FORSKNING	10
2.1.1 <i>Läroboksstyrning</i>	10
2.1.2 <i>Kultur</i>	11
2.1.3 <i>Kultur i språkundervisning</i>	13
2.1.4 <i>"Native speaker" idealet</i>	15
2.1.5 <i>Engelskan på väg</i>	16
2.2. TEORETISK UTGÅNGSPUNKT	17
2.2.1 <i>Diskursanalys</i>	17
2.2.2 <i>Orientalism</i>	17
3 METOD	19
3.1 <i>Metodval</i>	19
3.2 <i>Kvalitativ och kvantitativ metod</i>	19
3.3 <i>Reliabilitet och validitet</i>	20
4 RESULTAT	21
4.1 LÄROBOKS ÖVERSIKT	21
4.2 RESULTAT	22
4.2.1 <i>Blueprint</i>	22
4.2.2 <i>Core</i>	25
4.2.3 <i>Streams 1</i>	27
4.2.4 <i>Toolbox</i>	29
5 SLUTSATS OCH DISKUSSION	33
5.1 <i>Slutsats</i>	33
5.2 <i>Diskussion</i>	34
KÄLLOR	36

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Ibland blir jag så trött på frågan; Jaha var kommer det namnet ifrån? För du är inte svensk va? Vad ska jag svara? Ja, nej, eller det beror på hur man ser på det! Jag är född i Sverige och har bott här hela mitt liv. Men jag känner mig inte alltid så svensk, men de gånger jag gör det blir jag ständigt påmind om mitt osvenska utseende när jag möter nya människor som kommer med frågor angående mitt ursprung. Men visst är det spännande och exotiskt med andra kulturer. De är på något sätt mer lockande än ens egen kultur. Någonstans har jag läst att det är mer exotiskt att dansa runt en totempåle än vad det är att dansa ”Små grodorna” runt midsommarstången. Och visst ligger det lite sanning i det påståendet.

Jag är anglofil och älskar allt det som är engelskt, framförallt brittisk engelska och brittisk kultur. När jag tänker på brittisk kultur tänker jag inte på det mångkulturella Storbritannien, som till exempel stadsdelen Wembley i London där majoriteten har indisk bakgrund eller det England där folk har dålig ekonomi och små lägenheter. Min bild av England är ett England med afternoon tea, cottages, ett rikt publikt liv och stiliga engelsmän. Jag har en bild av engelsmännen som artiga, välklädda och värtaliga gentlemän. Ungefär det England som visas i filmer. Det är svårt att sätta den bild jag har i huvudet på pränt men jag har en egen definition av vad England och är medveten om att den är något romantiserad jämfört med verkligheten.

Jag hade tema Sydafrika med mina elever och gick igenom landets historia, apartheid, språk med mera. Efteråt bad jag dem utvärdera vad dem lärt sig, varpå en elev svarade att han hade lärt sig mycket om Sydafrika och kanske lite engelska. Kanske var det mitt eget fel att jag inte var tillräckligt tydlig när jag förklarade för dem att på grund av kolonialismen är engelska ett av huvudspråken i Sydafrika, men det var ändå svårt för denna elev att se sambandet mellan de båda.

Enligt en undersökning av Skolverket (2006) är engelska ett av de mest läromedelsstyrda ämnena. Därför är det extra viktigt att böckerna som används är bra. I

undersökningen framkommer det att många engelsklärare instämmer att läroböckerna styr mycket av undervisningen, vilket tyder på att dessa lärare i större grad är beroende av läroböckerna jämfört med andra lärare (Skolverket, 2006 s 73). Många lärare verkar tro att så länge de följer läroboken uppnås också kursmålen för engelska. De mål ur kursplanen för engelska som är intressant för min uppsats är följande: ”reflektera[r] över levnadssätt, kulturtraditioner och samhällsförhållanden i engelskspråkiga länder samt utveckla[r] fördjupad förståelse och tolerans för andra människor och kulturer”, och mer specifikt för Engelska A, ”ha kunskap om samhällsförhållanden, kulturtraditioner och levnadssätt i engelskspråkiga områden och kunna använda dessa kunskaper för att jämföra kulturer” (Kursplan för Engelska).

I Lpf 94 står det skrivet att, skolan ska främja förståelse för andra människor, och att ingen ska diskrimineras på grund av kön, etnisk tillhörighet eller religion. I och med internationaliseringen i samhället, ställs det högre krav på människors förmåga i att leva och inse de värden som ligger i kulturell mångfald. Skolan ska vara en kulturell mötesplats, som har möjlighet och skyldighet att stärka denna förmåga hos alla (Lpf 94). Genom att ha insikt i hur framställningen av hur kulturer ser ut i läromedel kan jag som lärare utmana de stereotypa bilder som kan finnas och använda denna medvetenhet i syfte att skapa förståelse för andra kulturer och respekt för alla oavsett religion och etnisk tillhörighet.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att genom textanalys utforska hur kulturer framställs i engelska läroböcker för Engelska A genom att studera fyra olika läroböcker. Böckerna är utgivna mellan 1998 och 2008.

1.3 Frågeställning

Mitt syfte delas upp följande tre frågeställningar.

- Vad innebär kultur i engelskvisningen?
- Hur presenteras den engelskspråkiga världen i engelska läroböcker?

– Representerar den bild som presenteras stereotyper eller försöker den utmana densamma?

2 Litteraturgenomgång

I detta avsnitt kommer jag att gå igenom tidigare forskning inom mitt område. Jag har delat upp avsnittet i tre olika delar. Den första delen går in på läromedelstyrning medan de andra delarna tar upp kultur. Kulturavsnittet är delat i två delar, den första delen ger en bakgrund till kulturbegreppet och vad det innebär, medan den sista delen går in på kultur i språkundervisningen.

2.1 Tidigare forskning

2.1.1 Läroboksstyrning

Två texter kommer att redovisas angående läromedel: *Läromedlens roll i undervisningen* och Boel Englunds *Lärobokskunskap, styrning och elevinflytande*. I den andra artikeln ges en översikt över forskning om läromedel och läromedelsstyrning. I en observation från 1980- talet angående läromedelsstyrning, där styrning definieras som ”läromedlens inflytande överhuvudtaget i undervisningen”, visar det sig att den omfattning av inflytande som informationsbärande läromedel hade på undervisningen var störst i ämnen där delar av ämnesstoffet systematiskt bygger på varandra, som engelska (Englund 1999, s. 330). Det inflytande som en lärobok har, har den eftersom ”människor medvetet eller omedvetet ser den som något [av betydelse] (s. 328).” Även om det varierar i hur mycket läroboken inverkar på undervisningen har den i slutändan en stark ställning som riktningssivare i undervisningen (s. 330).

I sin artikel hänvisar Boel Englund till Staffan Selander, och enligt honom bör lärobokens huvudsakliga syfte vara att hjälpa att organisera undervisningen. Detta genom att hålla elever sysselsatta, men också genom att få alla elever att jobba i ett och samma tempo. Texter är inte enkla avspeglningar av verkligheten utan sociala konstruktioner och bärare av traditioner och sätt att perspektivera världen. Texterna i läroböckerna speglar sålunda ett samhälles kodifierade kunskaper och värderingar. Helt enkelt uttrycker de vad som är ett accepterat sätt att tänka om ämnen, kunskap och skola (s. 338). På så vis blir det som står i läroböckerna normativt för vad kunskap är. Alltså har läroboken en mycket stark påverkan (s. 338). Med eller utan skolböcker blir eleverna påverkade av undervisningen och förmodligen lika mycket om det är lärarens

kunskap eller bokens kunskap som uttrycks. Som kommentar till Selanders syn på läroböcker menar Englund att även undervisningsprocessen och dess utformning fungerar som normgivande för vad skolan räknar som kunskap (s 338).

Englund ställer frågan varför läroböcker styr och som svar på detta hävdar hon bland annat att läroboken har en kunskapsgaranterande, auktoriserande roll. Det vill säga att så länge läroboken följs antas att målen för kursplanen uppnås (s 339). Detta syns också i Skolverkets artikel *Läromedlens roll i undervisningen* (2006) då många av de intervjuade lärarna litar på att läroboken följer läroplan och kursplan. Läroboken uppfattas av vissa som en garanti för att alla olika moment kommer med i undervisningen och att eleverna uppnår målen och är förberedda inför de nationella ämnesproven i engelska (Skolverket 2006, s. 73). Läroboken är även ”gemensamhetskapande” på det sätt att den sammanför både ”tankemässigt alternativt ideologiskt och praktiskt” (Englund 1999, s. 399) Det finns både för- och nackdelar med att läroboken styr undervisningen. I de fall där läroboken används för att uppnå kursplanens mål och ses som en väg till garanterad kunskap, är risken att den håller kvar undervisningen kring det innehåll och den kunskap som finns i läroboken. Detta hindrar lärarens frihet att själv välja vilka medel som ska användas för att nå specifika mål. Det positiva med läroboksstyrning är om innehållet i läroboken stämmer överens med lärarens egna och läroplanens övergripande mål. Men läroboken kan lika gärna inta en negativ ställning om det inte ges plats åt kritiskt granskande av innehåll och värderingar (ibid s. 340).

2.1.2 Kultur

Under 1600-talet bestod kultur av två motsägelsefulla diskurser som inte var förenliga med varandra. Den ena sidan menade att människan var oberoende, fri, tänkande och kreativ, medan den andra talade om människan som en skapare och upprätthållare av en nationell och kulturell ordning (Tornberg 2000, s. 58f).

Tornberg anser att bilden av ”kultur” som ett objekt och som något som går att studera idag lever vidare i undervisningen av moderna språk. I Tyskland under mellankrigstiden uppstod begreppet ”Kulturkunde” vilket innebar att språkundervisningen även skulle inkludera realia, alltså historia, geografi och litteratur (Tornberg 2000, s.61). Lingvisten Robert Lado menade att det skulle vara möjligt att studera en kultur utifrån strukturella särdrag, så länge man hittade det specifika som

utmärkte just den kultur man ville studera. Vad Lado menar är att det går att studera en kultur objektivt och ur ett utifrånperspektiv. Problemet med detta är att det framställer kultur som om det består av en given uppsättning av strukturella fenomen eller utifrån de kulturtypiska kriterier som kan användas för att jämföra kulturer. Tornberg menar att dessa fenomen lever kvar med begreppen interkulturell förståelse och interkulturell kompetens, samt att elever ska lära sig jämföra kulturer och att de även har ett samband med Lados tidigare antagande (i Tornberg 2000, s. 62).

Tornberg har studerat utdrag ur kursplanen för moderna språk, men detta går att applicera på engelskan, eftersom samma termer finns med engelskans kursplan. Vad Tornberg menar är att det finns en vaghet i begreppet kultur samt att det beskrivs separat från levnadssätt och samhällsförhållande. Om man tittar på kultur ur en antropologisk synvinkel inkluderar det språk, tankesätt och beteende, samt värderingar och normer. Detta är svårare att upptäcka eftersom man själv är en del av och medskapare till dessa. Ett estetiskt perspektiv på kultur innebär litteratur, konst och musik, medan levnadssätt, samhällsförhållande och värderingar utgör en helt annan grupp. Ett annat problem med kultur är att om den ska jämföras, vilken kultur ska då representera målspråkslandet? Den allmänt vedertagna eller de olika subkulturer som finns? (Tornberg 2000, s. 63) Uttrycken samhällsförhållande och levnadssätt i engelskspråkiga områden ger en föreställning om att nationella enhetskulturer är kulturtypiska och därför behövs inte samhällsförhållanden och levnadssätt problematiseras (Tornberg 2000, s. 64). Vidare frågar Tornberg vad som avses med att reflektera över, ha förståelse och tolerans för andra kulturer. Samhällsförhållanden och levnadssätt är föränderliga och kan ses ur olika perspektiv vilket även gör att dessa kan förstås på olika sätt. Något som Tornberg menar inte tas upp. Förståelse och tolerans är betydelsefulla begrepp endast i relation till skillnad och olikhet, men detta utvecklas inte längre än till att gälla andra människor och problemet är sålunda vad eleverna ska ha förståelse för och reflektera över (Tornberg 2000, s. 65).

I ett språkklassrum finns en egen kultur som skapas och omskapas av dem som medverkar i klassrummet. Kramsch menar att lärarna är förmedlare av sina egna kulturer på det sätt att de representerar en viss klass, samhällsgrupp och så vidare. I dag finns i många klasser elever med annan etnisk bakgrund och därför kan lärarna inte utgå från en enhetlig kultur och jämföra det ”typiskt svenska” med det typiska för målspråkslandet (i Tornberg 2000, s. 67).

It is a 'liminal' experience that creates a special space and time at the boundaries between two views of the world. It involves a sudden grasp of difference and an instantaneous understanding of the relationship between self and other. (Kramersch) (i Tornberg 2009, s. 79).

We should not think in terms of encounters between different language and culture systems, but, rather of encounters between individuals with their own meanings and cultural capital. (Byram). (i Tornberg 2000, s. 79)

Gemensamt för Byrams och Kramschs citat enligt Tornberg är ”att de kontextualiserar kulturmöten i unika personliga möten mellan individer och mellan olika personliga världsbilder (Tornberg 2000, s. 79)”. Byram beskriver ett möte där vi kan få insikt om skillnader mellan oss och hur vi förhåller oss till varandra, mellanrummet delar och delas, ingen äger och alla har något gemensamt. Detta innebär en delad värld som först måste skapas i samtal och diskussion, och som inte finns där från början. Kramersch däremot beskriver ett mellanrum och det är i detta mellanrum som samtal om skolan bör ske, eftersom skolan är en delad värld. Peter McLaren betecknar detta *a third space*, en plats där hybrida kulturer kan uppstå och där oförutsedda möjligheter och visioner kan skapas (i Tornberg 2000, s. 79). Det som Byram och Kramersch förespråkar är personliga möten i vilka något nytt kan skapas. Kramersch menar att utrymmet skapas på gränsen mellan jag och du, och att detta utrymme skiljer oss men är samtidigt gemensamt. Byram å andra sidan talar om en gemensam värld där skillnader och olikheter inte räknas (Tornberg 2000, s. 80).

2.1.3 Kultur i språkundervisning

I detta avsnitt kommer jag att använda mig av Ulrika Tornbergs *Språkdidaktik* (2009) och Bo Lundahls *Engelskspråkdidaktik texter, kommunikation, språkutveckling* (2009), samt Eva Gagnestams doktorsavhandling om kulturens roll i språkundervisning, *Kultur i Språkundervisning – med fokus på engelska* (2003). Avhandlingen fokuserar bland annat på gymnasielärares och elevers uppfattning av kultur i språkundervisningen (Gagnestam 2003, s 3). Jag kommer även att använda Claire Kramersch bok *Context and Culture in Language Teaching* (2008).

Kramersch, som många av dessa författare referat till, menar att genom att förstå andra kan vi även uppnå kunskap om oss själva, och vi kan inte undervisa om det främmande så länge inte det som vi är bekanta med har blivit främmande (Kramersch 2008, s. 234). Det är alltså genom att studera andra som vi kan uppnå kunskap om oss själva (Kramersch

2008, s. 222), eller som Gagnestam uttrycker det, interkulturell förståelse innebär i grunden att förstå sig själv och sin egen kultur (Gagnestam 2003, s. 8).

Även Bo Lundahl uttrycker i sin bok *Engelsk språkdiraktik: texter, kommunikation, språkutveckling* (2009) en liknande åsikt. Interkulturell pedagogik (som han hänvisar till Lahdenperä) handlar om att utveckla en kritisk självmedvetenhet. Genom att möta andra och deras synsätt tvingas vi att möta oss själva med våra synsätt och uppfattningar (Lundahl 2009, s. 85). Engelskaundervisningen har länge i skolan fokuserat på den brittiska och amerikanska kulturen och ofta har det handlat om realiaundervisning. Innehållet har varit faktabaserat med information om landets historia, kultur och geografi som har kopplats till den kultur som språket är förknippat med (Gagnestam 2003, s. 8,9) . Kultur och nationalitet har hört ihop (Tornberg 2009, s. 65) och den så kallade kulturen har ofta bestått av ovan nämnda faktaundervisning. Enligt det traditionella sättet att undervisa i språk, har undervisningen varit begränsad till information om folket och deras allmängiltiga sätt att se saker och ting (Kramsch 2008, s. 205). Många läroboksförfattare framställer det som om det finns en typ av universell koppling mellan en nations medlemmar och deras språk (Kramsch 2008, s.181). ”Denna *mainstream culture* är inte bara en utslätad framställning av konflikter och skillnader inom och mellan kulturer, utan också överföring av lärarens ofta medelklasspräglade, egna kulturella värderingar. Sådana värderingar hos läroboksförfattare bidrar till att konstruera den främmande kulturen” (Tornberg 2009 s. 71). Kramsch menar att vi länge har ignorerat de facto, att mycket av det som kallas kultur är socialt konstruerat (Kramsch 2008, s. 205).

Det är dock inte bara kulturbegreppet som är problematiskt utan det är det att vi hela tiden måste jämföra den med något. För att kunna jämföra saker måste de vara begränsade och bestående (Tornberg 2009, s. 67). Som exempel på detta tar Lundahl problemet med kursplanerna och att de beskriver kultur som något statiskt och enhetligt. Det vill säga att det skulle finnas en sorts enhetligt kultur för en viss nation där vi kan jämföras med *dem* (Lundahl 2009, s.74). Vi studerar andra utifrån våra egna premisser och begreppet identitet uttrycker både likheter och skillnader. Likhet med dem vi känner samhörighet med, men skillnader gentemot dem som framstår som annorlunda (Lundahl 2009, s. 83). Eva Gagnestam är inne på samma spår när hon refererar till Tornberg, som menar att man i läroplanen ”talar om kultur i ett produktperspektiv”. Detta innebär att kulturer skulle kunna studeras utan värderingar eller som ett objekt genom att lyfta fram stereotypa drag för en viss nation. Identiteterna ses som en kollektiv massa och det

finns inte några konfliktperspektiv, man bortser från variationer som subkulturer i läroplanen (Gagnestam 2003, s. 45).

Tornberg tar i sin bok *Språkdiradaktik* (2009) upp Edward Saids teori om orientalism som exempel på hur nationell identitet skapas. Orientalismen bygger på en jämförelse av öst- och väst, där väst konstrueras utifrån öst. På samma sätt är nationell identitet ofta beskrivet utifrån ett vi/dem-perspektiv och inte grundat på en gemenskap. Bilden av vår kultur skapas helt enkelt genom att vara det som ”den andre” inte är. Tornberg beskriver det närmare med hjälp av ett citat från Byram.

[w]e have to be aware of the dangers of presenting 'a culture' as if it were unchanging over time or as there only is one set of beliefs, meanings, and behaviours in any given culture (i Tornberg 2009 s. 69).

I skolan är det lätt att fastna i vi/dem-tänkandet genom att välja texter som befäster stereotypa drag. Lundahl menar att det redan finns gott om sådana texter om inre kretsens länder. Som exempel på detta finns detta handlar ofta texter om Australien i skolböcker om ursprungsbefolkningen eller *the outback*, men dessa texter speglar inte det verkliga Australien eller det levnadssätt som majoriteten av befolkningen har (Lundahl 2009 s. 86). För att nå djupare förståelse för en text måste läsaren veta bakgrundshistorien till den (s. 98). Hur kan eleverna komma åt nyanser i en text och förstå komplexiteten hos en kultur där vissa aspekter kan upplevas som obehagliga och svåra. Lundahl tar upp romanen Chandra som exempel och menar att den gestaltar spänningen i ett progressivt Indien och kan förstärka bilden av Indien som kvinnofientligt och fast i gamla traditioner (s 343).

2.1.4 ”Native speaker” idealet

Idealet har varit att eleverna ska uppnå samma språkförmåga som en modersmålstalare och detta ideal har även speglat sig i språkundervisningens kulturinnehåll (Lundahl 2009, s 74). Samtidigt menar Lundahl att ”idealet bör sättas i relation till utvecklingen i länder där engelska länge har varit det förhärskande språket (s. 75).” Han tar upp städer som Vancouver, där personer med kinesisk härkomst utgör femtio procent av befolkningen, men ger även exempel på många brittiska städer där det råder kulturell mångfald. Då språk är sammanlänkat med kulturell identitet är det inte självklart att

svenska elever ska försöka låta så brittiska eller amerikanska som möjligt (Lundahl 2009, s 75). ”Native speaker”- idealet kan idag ses som orealistiskt eftersom idag finns det många olika former av engelska och det finns ingen andledning till att dessa ska ses som mindre värda (Lundahl 2009, s. 77).

2.1.5 Engelskan på väg

”Engelskan har rymt hemifrån” heter Cecilia Christner Riads artikel om engelskan som är på drift och på väg att bli ett världsspråk som alla har rätt till. Under Riads skoltid var det viktigt att välja huruvida man ville tala med brittisk eller amerikansk accent. Idag är det inte längre aktuellt, utan både i skolan och på universitet får man bekanta sig med många olika former av engelska, som till exempel indisk, sydafrikansk, nigeriansk, och jamaicansk menar Riad. Alla dessa former skiljer sig avsevärt från varandra i ordförråd, grammatik och uttal. Men det viktigaste är att inte försöka låta brittisk, istället handlar det om identitet. Om man är indier är det viktigt att låta som en indier när man talar engelska. Enligt Shaw som Riad hänvisar till, är det inte längre intressant att göra indelningar mellan infödda talare och de som har engelska som sitt första språk. Istället är det hur flytande engelska man talar som avgör.

Braj Kachru (är själv av indisk härkomst) är en lingvist som haft stor framgång i USA med sitt argument att indisk engelska med sina typiska egenskaper ska värderas lika högt som den brittiska. Att dela in engelskan i inre yttre och växande cirklar är inte längre aktuellt då det finns många engelsktalande som inte har det som sitt modersmål.

Jennifer Jenkins menar att brittisk engelska inte ska uppfattas som det mest begripliga, och frågar sig varför brittisk engelska ska vara normen i till exempel Indien? Detta orsakar endast problem och förvirring för lärarna, som inte vet vilken form av engelska de ska lära ut. Trots att det finns olika uttal kan man göra sig förstådd. Hon tar th- ljudet som exempel. I ord som *the* och *them* är det ändå förståeligt när det uttalas med *d* eller *z*. Jenkins och Shaw är eniga om att det är viktigt att kunna anpassa sig, inte minst sagt gäller detta infödda talare. Forskning har visat att trots olika modersmål kan *non-native speakers* kommunicera på engelska utan större problem, så länge inga infödda talare är närvarande. I detta fall är det infödda talare som är förlorare, enligt den brittiska lingvisten David Graddol. De infödda talarna kan inte kodväxla eftersom de

endast talar ett språk. Att kodväxla innebär att skifta mellan flera språk när man talar med någon som behärskar samma språk (Riad 2009).

2.2. Teoretisk utgångspunkt

2.2.1 Diskursanalys

Diskursanalys enligt Winther- Jørgensen och Phillips handlar om ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (Winther- Jørgensen & Phillips 2000, s. 7).” Det finns tre huvudinriktningar som diskursanalys kan delas in i, diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi. Alla tre inriktningar delar utgångspunkt att vårt sätt att tala spelar en aktiv roll i skapandet och förändringen av våra sociala relationer och identiteter. Diskursanalys fungerar väl både som metod och teori (ibid s. 7f). Diskurser sätter gränser för vad som är kulturellt och socialt accepterat som till exempel sant, gott eller trovärdigt och sätter därmed också gränser för vad som är möjligt eller omöjligt att uttala i ett visst sammanhang. Genom att använda diskursanalys i denna uppsats blir orientalismen ett sätt att tala om och förstå världen som uppdelad i *vi* och *de*. Saids Orientalism innebär således att identiteter skapas utifrån *vi* och *de*. Winther- Jørgensen och Phillips menar att enheter etableras inom diskurser och i förhållande till sin motsats (ibid s. 58). I och med detta är det i mötet med *den andre* som *vi* definieras. Som metod har jag använt diskursanalysen och letat efter texter som speglar den orientalistiska diskursen för att kunna koppla dessa till min teoretiska utgångspunkt.

2.2.2 Orientalism

Orientalism är alltså en form av diskurs, närmare bestämt en diskurs om hur Orienten definieras. Det spelar inge roll hur orientalen uppför sig utan han/hon kommer alltid i första hand att definieras som oriental, innan han/hon i andra hand definieras som människa (Said s. 191). Said menar att det räcker att dra upp dessa gränser i vårt huvud för att de, ska bli de och vi ska se de som annorlunda gentemot oss. Deras territorium och mentalitet beskrivs som annorlunda från vårt (Said s. 131). I Winther- Jørgensen & Phillips beskrivs orientalismen på följande vis. Orientalismen är det sätt som väst har formulerat sig om Orienten och visar hur vi frammanat en bild av Orienten som

underutvecklad och oföränderlig och orientalerna som hänsynslösa, lata och lömska. Jämfört med detta skapas bilden av västvärlden som en motsats till Orienten, det vill säga progressivt, rationellt och demokratiskt. Bilden av Orienten legitimerar en kolonialistisk relation mellan väst- och östvärlden, det vill säga att öst inte klarar sig utan väst, storebror måste komma och råda bot på misären. ”Den relationella identitetsmekanismen innebär alltså konstruktion av en ”annan” som man skiljer sig från” (Winther- Jørgensen och Phillips 2000, s. 166). Samma gäller med den nationella särarten att vår nationella identitet skapas i kontrast till andra. Samtidigt får den nationella identiteten innehåll genom implicita eller explicita jämförelser med andra (Winther- Jørgensen och Phillips 2000, s 166). Utifrån Orientalismen kommer jag att studera hur den engelskspråkiga världen presenteras i läroböckerna och huruvida den bild som presenteras är stereotypisk eller om den försöker att utmana densamma.

3 Metod

I detta avsnitt kommer jag att redogöra för vilken metod jag har använt. Samt diskutera urval och reliabilitet. Som metod har jag valt en kvalitativ analys för att kunna svara på mina frågeställningar.

3.1 Metodval

Metodvalet för denna uppsats är textanalys för att studera kultur representationen i engelska läroböcker. Fokus kommer att ligga på vissa delar i läroböckerna, för läroböcker på studieförberedande program. Jag kommer att analysera både på fakta och fiktiv skönlitterära texter, ibland kommer jag att kommentera på bilder och övningar kopplade till texten. Inga hörövningar analyseras så vida inte, det finns texter och övningar till som jag kan analysera. Grammatik övningar kommer inte att ingå i studien.

Anledning till att jag valt Engelska A är för att kursen är ett kärnämne. I mitt val av böcker har jag försökt få spridning vad gäller årtal och förlag. Böckerna är publicerade mellan 1998 och 2008 och alla kommer från olika förlag. De förlag som är representerade i min undersökning är Bonnier Utbildning, Ekelunds Förlag, Gleerups, Liber och Studentlitteratur. Två av böckerna som jag har valt har jag valt för att de används lokalt, de andra två har jag valt på grund av tillgänglighet och bekvämlighet. Jag försökte få tag i böcker som var relativt nyproducerade, men trots detta kom en bok med som är från 1998.

3.2 Kvalitativ och kvantitativ metod

Målet med en *kvalitativ* analys är att upptäcka vad som sker, vad något innebär, och att upptäcka ”företeelser, egenskaper eller innebörder.” (Starrin 2000, s. 55). Starrin förklarar den kvalitativa metoden som ”företeelse- egenskaps- och innebördssökande analys- FEI – sökande analys” (Starrin 2006, s. 21). Kvantitativ metod används vid forskning vars mål är att fastställa omfattningen av något eller sambandet mellan förutbestämda ”företeelser, egenskaper eller innebörder” (Starrin 2000, s. 55). Jämfört med den *kvalitativa analysen* är *kvantitativ analys* en ”FEI – styrd analys” (Starrin 2006 s. 22). Den kvalitativa analysen handlar om karaktär eller egenskap, det vill säga att

bestämma kvaliteter och den kvantitativa om mängden av dessa karaktärer eller egenskaper (Starrin 2006 s. 21).

För min uppsats har jag valt en kvalitativ analys då den lämpar sig bäst för det jag ska undersöka. En kvalitativ analys går mer in på djupet jämfört med en kvantitativ, om målet med uppsatsen hade varit att räkna hur många gånger det presenteras texter från Indien hade en kvantitativ analys varit att föredra, men målet är att studera vilken bild av Indien som presenteras. Då kvalitativ analys är mer subjektiv är detta ännu en orsak till varför den lämpar sig bäst för detta arbete, då resultatet av min studie kommer att variera beroende på vem som gör den, resultatet kommer sålunda inte av vara precis och exakt som vid en kvantitativ analys som är objektiv och detsamma oavsett vem som mäter (Starrin 2006 s. 19).

3.3 Reliabilitet och validitet

Vi har alla här i livet varit med om olika händelser och erfarenheter har som påverkat oss. Eftersom ingen har varit med om precis samma sak som jag, är det olika för alla hur händelser har påverkat oss. När jag skriver denna uppsats går jag in i arbetet med en viss förförståelse och tankar om vissa ämnen och teorier. Jag kanske redan har en tanke om vad jag tycker och är därmed inte helt neutral i mitt skrivande och forskande. Denscombe menar att en forskare inte kan var fullt objektiv när det gäller den sociala värld som han/hon studerar, eftersom de begrepp som forskaren använder för att göra den sociala världen begriplig också är del av samma sociala värld. Vi kan helt enkelt inte ställa oss utanför vår sociala värld och observera den (Denscombe 2009, s. 424). I och med min teoretiska utgångspunkt har jag haft Edward Saida Orientalism i åtanke när jag studerat läroböckerna och därför har jag kanske upptäckt saker som jag inte skulle gjort utan denna kunskap. Bilden av *den andra* kan vara olika för alla beroende på tidigare kunskaper och erfarenheter sålunda är resultatet av min studie subjektivt eftersom jag har tolkat texterna utifrån mig själv.

4 Resultat

När jag har letat efter texter i läroböckerna har jag gjort det med Saids Orientalism i åtanke och därför har jag letat upp texter som representerar andra kulturer för att studera vilken bild som presenteras. Men jag har också valt ut texter som representerar den brittiska, amerikansk och australiensiska kulturen för att studera huruvida de presenterar en stereotyp syn eller inte.

4.1 Läroboksöversikt

Blueprint A Version 2.0 (Liber 2007)

Detta är en lärobok för gymnasiet studieförberedande program. I inledningen står det att engelskan ska vara ett arbetssätt att närma sig svenskundervisningen. Boken är indelad i åtta tematiska kapitel. Varje kapitel innehåller övningar som *Listening*, *Refect & Share* och *Focus on Music* med en sång kopplad till kapitlets tema. Utöver dessa finns *Writing & Speaking* i slutet av varje kapitel. De kapitel/avsnitt som jag har valt ur denna bok är, *Lollipops and Guns*, *American History X* och *I Owe It To My People* de två sista finns i kapitlet *Wages of Hate*. I slutet av boken finns *Writer's Workshop* som är information om hur eleverna skriver personliga brev, nyhets artiklar med mera. *Speakers Corner* tar upp retorik och tips på hur man kan bli bättre på muntliga presentationer .

Core English 1 (Bonnier Utbildning 2008)

Core är en allt-i-ett bok för gymnasiet studieförberedande program. Den är indelad i sex tematiska kapitel, varav de flesta kapitel innehåller en låt text på temat. Övningar som finns i boken är bland annat *Listening* med efterföljande frågor samt *Let's Talk* och *Writing*. I Core har jag valt följande avsnitt och kapitel att studera närmare, *Questions and Answers about English*, *A Smiling Face*, *Travel and Adventure*, *Shifting or Moving* och *Around the World With a Toothbrush and a Smile*.

Streams 1 (Eklunds Förlag 2004)

”Goda språkfärdigheter i engelska vidgar framtidsmöjligheterna, och språkinläring är olika för alla personer” står det i förordet till *Streams 1* (s. 3). Eleverna sägs få möta texter både från långt bort och från nära håll, spännande personer, kända och historiska.

Läroboken ger en läsupplevelse, samtidigt som den är lärorik. *Streams 1* är indelad i sju kapitel och varje kapitel i sig innehåller texter inom ett visst tema. Boken är inte en allt-i-ett bok, utan övningar finns i en separat bok. *Around the World, Being a Student In India, Not Like Everybody Else, Down Under* och *Right or Wrong* är de delar i boken som jag har valt att studera.

Toolbox (Gleerups 1998)

Toolbox innehåller texter som enligt författarna ska väcka engagemang och ge en inblick i levnadsförhållanden, tankesätt och kulturer i engelsktalande länder. Boken har övningar för individuellt arbete, par, helklass, och hörövningar. Boken har hela fyrtiofem olika texter som inte har några temarubriker fast de verkar ändå vara indelade i något slags system. Längden på texterna varierar och det gör även svårighetsgraden. I *Toolbox* tittar jag närmare på följande avsnitt, *Mohican Comeback, Football Crazy – learn what it means to be an English soccer fan! Meet Sanjit an Asian Girl in Britain* och *The Black Mamba*

4.2 Resultat

I analysen har jag valt att studera texterna utifrån mina frågeställningar. Vad innebär kultur i Engelska undervisningen? Hur presenteras den engelskspråkiga världen och är den bild som presenteras stereotypisk eller försöker den utmana densamma? För att svara på detta kommer jag att presentera vilka länder som finns med i läroböckerna och hur dessa länder presenteras.

4.2.1 Blueprint

De länder som finns representerade i Blueprint är USA, Storbritannien, Irland, Kanada och Vanuatu. Stor fokus ligger på USA, antingen genom att texterna utspelar sig där eller är skrivna av amerikanska författare eller publicerade i amerikanska tidningar.

Den engelskspråkiga världen

De tre avsnitt som jag har tittat närmare på i Blueprint är *Lollipops and Guns*, samt två texter ur kapitlet *Wages of Hate: American History X* och *I Owe It To My People*.

Lollipops and Guns är en text som handlar om två pojkar i sextonårsåldern, Miro och Artkin, som planerar att ta en skolbuss som gisslan och sen döda alla skolbarn. I texten

dyker det upp flera jämförelser mellan pojkarnas hemland, som förblir okänt, och USA. Miro drabbas av hemlängtan och drömmer sig bort till sitt hemland, som inte existerar. Han tänker på vad Artkin en gång sa till honom, att eftersom deras hemland är ockuperat har de för evigt hemlängtan "because our land does not exist any more, gobbled up and occupied by – others (s.89)". Dikotomin mellan "vi" och "de" blir också tydlig när Miro funderar över flickorna i USA och hur han inte förstår dem och att kvinnorna i hans hemland är allt som amerikanerna inte är.

American girls: he could not become accustomed to their blunt sexuality, the clinging jeans, the tight sweaters, the frankness of their faces holding few secrets. In his homeland, sexuality was implied, hinted at, not exactly concealed but delicately veiled (s. 89).

Vidare visas en bild av amerikanerna som högljudda och skräniga. "He had been in the United States for almost three years and was still both fascinated and repelled by so much of what he saw. So much that was braze, hectic, loud, raw and coarse" (s. 89). Miro distanserar sig från amerikanerna genom att säga "your" i mötet med den kvinnliga busschauffören "(...) the length of one of your football fields" (s 93). Något som även hon noterar vilket får henne att reflektera över hans nationalitet. "She wondered about his skin. He was dark and coppery his skin burnt too long in the sun" (s. 93). Texten innehåller sålunda många jämförelser mellan öst och väst. I och med beskrivningen av Miro befästs rollen av "den Andra" som hänsynslös. Men Miros bild av amerikanerna som frigjorda när det gäller sexualitet visar också på en stereotypisk bild. Temat för texten är terrorism och även om pojkarnas hemland aldrig nämns går det att dra paralleller till Palestina. Med tanke på att det är ett av de få länder som idag är ockuperat, även om det finns andra ockuperade länder är Palestina det mest framträdanden. Till texten ska eleverna blanda annat fundera över var pojkarna kan tänkas komma ifrån och svara på vilka skillnader som Miro uppmärksammar mellan de amerikanska flickorna och flickorna i hans hemland. I övningen *Further Studies* ska eleverna ta reda på motivet bakom 11:e september attacken (s. 98). Vilket gör koppling till terrorism mer uttalad.

I kapitlet *Wages of Hate* finns två avsnitt om rasism i USA. Kapitlet introduceras med en bild på OS medaljörerna från 1968 som gör "black power"-hälsningen. Denna bild är talande för vad kapitlet kommer att handla om, och kan tolkas som att de svarta

försöker få makt över sina egna liv och inte längre accepterar de vitas förtryck. Texten under bilden beskriver USA som ett land där "racial conflicts and racial inequalities" fortsätter vara en central del av USA:s historia (s. 193).

American History X är den första texten på temat rasism och handlar om två bröder Derek och Danny, i en del av Los Angeles där nazismen har en stark ställning. Texten kommer ur filmen med samma namn. Derek är till en början fascinerad av sin afroamerikanska lärare Mr Sweeney, men efter diskussioner med fadern börjar han ändra inställning då fadern menar att många färgade i USA utsätts för positiv särbehandling. Mr Sweeney talar om my people som motsats till de vita. Dessutom ställer sig Mr Sweeney utanför den stereotypiska bilden av svarta genom att han sarkastiskt kallas för Mr Double PhD av fadern. Detta speglar att han skulle utmärka sig på grund av sin dubbla examen. Texten tar upp problemen med rasism i USA och visar en bild av svarta som kriminella. "One in every three black males is in some phase of the correction system. Is that a coincidence, or do these people have like a racial commitment to crime (s 195)". Samt att det är den vita mannens börda att hjälpa de då de inte klarar sig själv, "affirmative blacktion" det vill säga att de svarta fått jobbet på grund av sin hudfärg och inte sin kompetens. "We're so hung up on this obligation to help the struggling black man, cutting some slack until he can overcome his historical injustice (s 197). "Lincoln freed the slaves 130 years ago! How long does it take to get your act together "It's nigger bullshit. You see that, don't you? You gotta watch out for that" (s 199f). Trots att det är hundratrettio år sen slavarna blev fria, räcker det att gå tillbaka till Luther Kings tid för att se att de fortfarande behövde kämpa för lika rättigheter. Även om texten kan tänkas finnas med i ett syfte att motverka rasism presenterar den ändå en generaliserande bild av svarta och ger ingen djupgående analys av varför situationen i USA ser ut som den gör. I övningen *Reflect & Share* ska eleverna ta reda på hur det ser ut i Sverige och vilka problem man kan tänkas ha om man inte har ett svenskt klingande namn. Vidare ska de fundera över om det ska finnas positiv särbehandling för dem eller inte (s 201).

I Owe It To My People är en text på liknande tema, då en svart mans dotter blir våldtagen av vita män. När vi kommer in i berättelsen är det i mötet mellan fadern Carl Lee och hans advokat Jack. I samtalet framkommer det att Carl Lee planerar att mörda våldtäktsmännen och frågar om det varit annorlunda om Jack hade gjort samma sak och om våldtäktsmännen varit vita. Varpå Carl Lee själv besvarar frågan med "Sure you would, Jake sure you would. Then you'd hire some big-shot lawyer to say you's crazy"

(s. 206). I texten framkommer flera jämförelser mellan vita och svarta och orättvisorna i samhället. Tydligast blir skillnaden om Jack hade ställts inför rätta då sannolikheten att juryn också hade varit vit "I'm white, and this is a white county. With a little luck I could get an all-white jury" (s 207). Andra jämförelser som kommer upp är när Carl Lee talar om "my people" som i behov av skydd från "den andre". Brodern ses en "uppity nigger" (snobbig) för att han gift sig med en vit kvinna. I övningen *Reflect & Share*, ska eleverna fundera över vad Carl Lee menar med, "i owe it to my people" (s. 208).

4.2.2 Core

De länder som finns representerade i Core är följande, USA, Storbritannien, Kanada, Sydafrika. Australien och Indien finns med genom lyssningsövningar. Vissa av texterna har inget bestämt geografiskt läge men verkar ändå utspela sig i Storbritannien. Författarna Frank McCourt, Michelle Magorian och Jeffrey Archer representerar den inre kretsens länder.

Den engelskspråkiga världen

Questions And Answers about English är ett avsnitt som tar upp lite allmän fakta om det engelska språket. Till exempel hur många som talar engelska i världen, hur många ord kan en britt eller amerikan i genomsnitt (s.16). Det finns bilder på flaggorna från engelsktalande länder USA, Storbritannien, Kanada, Irland, Australien och Nya Zeeland. *A Smiling Face* är en jämförelse av huruvida vi har samma humor som amerikanerna, och britten? Eleverna ska försöka ge exempel på detta genom film, tv-serier, böcker och så vidare. Har svenskar en speciell form av humor. Om ja, på vilket sätt är den typiskt svensk (s. 19) . I övrigt känns boken mycket fokuserad på den brittiska och amerikanska engelskan och kulturen. *Travel and Adventure* inleds med en bild av vad som verkar vara Marocko och därför trodde jag att det var i det kapitlet som det skulle finnas representationer av andra länder men istället låg fokus mer på friluftsresor som till exempel snowboard-åkning i USA, bergsklättring i Kanada och Grand Canyon. Avsnittet *Shifting and Moving* som diskuteras nedan var med i samma kapitel.

Shifting or Moving är en hörövning, som handlar om en brittisk familj som flyttar till Indien. Jag kunde inte lyssna på texten, då jag inte hade tillgång till skivan men har istället tittat på övningarna kopplade till den. Hörövningen introduceras med citatet "Here she gives her account of her experience in this land of great diversity (s 168)".

Indien blir beskrivet som exotiskt och något som är annorlunda jämfört med Storbritannien, om Indien ett land av mångfald, blir Storbritannien enhetligt. Som övning till *Shifting or Moving* är *Core* den enda boken som tar upp någon annan form av engelska än brittisk och amerikansk. Den tar upp en jämförelse mellan amerikansk (AmE) och indisk engelska (IndE). Bland annat visar övningen att samma ord kan betyda olika saker i länderna. Som exempel ordet *tick off* på IndE betyder check medan det på AmE betyder göra någon arg, ordet *tinkle* betyder på IndE att ringa ett samtal men i på AmE får det helt annan innebörd då det betyder kissa. Titeln *Shifting or Moving* syftar till ordet *shift* som inom IndE betyder flytta, och inom AmE är motsvarigheten *moving*. Frågorna till hörövningen handlar i övrigt mest om svårigheterna familjen hade med att anpassa sig till Indien. Övningen *Writing* består av två delar. I den första delen *Culture Clashes* ska eleverna låtsas att de har en ny elev i klassen från Australien som de ska berätta om det svenska skolsystemet för och vad som är typiskt för Sverige. I den andra delen *Reveal your prejudice* ska eleverna ta och fundera på vad som är typiskt för svenskar, japaner, briter, fransmän och amerikanare och sedan jämföra sina svar med varandra (s 171). Det finns också ett avsnitt där eleverna ska jämföra brittisk engelska med amerikansk engelska. De amerikanska orden finns i texten och sen ska eleverna leta efter dem brittiska motsvarigheterna i en ordbok (s. 170).

Around the world with a toothbrush and a Smile handlar om Cathy som ska åka på en jordenrunt- resa utan några pengar. Texten tar upp kulturkrockar och huruvida hon stötte på några under sin resa. Cathy svarar att hon var förberedd på konstiga och udda vanor och seder men att folk visade sig vara hjälpsamma och trevliga (s. 174). Under sin resa hamnar hon i Japan och bor hos en japansk familj. På fredag kommer dottern i familjen och säger: vi ska bada idag. Det visar sig att på fredagar badar hela familjen tillsammans. Något som Cathy inte känner sig bekväm med och förklarar hur hon kände inför det "[e]mbarrassed, I can promise you. I can hardly bear to look at myself naked in a mirror" (s 175). Sen när hon väl badat med familjen visade det sig inte vara så konstigt "It was strange, but at the same time a wonderful ritual" (s. 176). Här är väst som normen och att bada hela familjen tillsammans ses som en ritual och något exotiskt medan det i väst är normalt att till exempel sitta många i en bubbelpool och det skulle inte ses som någon ritual. Övningen *Questions* är frågor baserade på texten som eleverna ska reflektera över. Exempel på frågorna är bland annat hur Cathy handskades med kulturkrockar och hur hon kände inför att ta ett bad med hela familjen (s. 176).

I slutet av boken finns ett avsnitt som heter *Writing and Skills*, där eleverna får chans till att öva sig i att skriva olika sorters texter och läsa längre texter (s. 227). Även här ligger mycket av fokuset på inre kretsens länder då eleverna får veta skillnaden i hur datum skrivs i USA och Storbritannien. I en av skrivövningarna som finns ska de skriva ett brev till sin kompis i Australien och även till Australiens turistbyrå.

4.2.3 Streams 1

I Streams är följande länder representerade, USA, Storbritannien, Australien & Nya Zeeland, Jamaica, Kenya, Indien och Sverige. Många av texterna är skrivna av läroboksförfattarna.

Den engelskspråkiga världen

I *Around the World* är texterna skrivna av läroboksförfattarna och handlar om olika ställen runt om i världen, bland annat Skottland, USA och Jamaica. *Welcome to New York City* handlar om New York och elevernas ges fakta om staden och ställen att besöka, sätt att ta sig runt och var man ska bo. Avsnittet *Where to eat* presenterar USA som ett snabbmats land, ”The US is the land of junk food. There are hamburger bars everywhere, and the hamburgers are BIG and cheap” (s. 23). Texten nämner även att det går att få tag i mycket annan mat i New York, till exempel kinesisk, italiensk, svenska köttbullar med mera. Dock presenterar den en stereotyp bild och visar inte att det i USA idag finns en ökad medvetenhet vad gäller mat. I affärerna finns mycket ekologisk och hälsosam mat. Texten presenterar en del av USA den som är mest känd men tar inte hänsyn till subkulturer och traditioner.

Being a Student in India är intressant i och med att den visar två bilder av Indien, dels Lali som är en flicka på sexton år, som har möjlighet att gå i skolan trots sin fattiga bakgrund. I kontrast till henne presenteras Gurchavan som tillhör en av Indiens rikaste familjer och går på en skola där de rika barnen går. I Lalis skola får eleverna dela på datorer som finns medan i Gurchavans skola har alla elever en egen dator. Texten presenterar Indien som ett land som är på väg att förändras bland annat genom Lali själv som säger ”I know that many people in the western world believe that Indian girls are suppressed and have no future, except being married at an early age and producing babies” (s 44). Detta är dock inte sant längre utan Lali menar att hon är en modern kvinna. Denna text speglar ett Indien som är framåt skridande, men som visas nedan med kastsystemet att det samtidigt är svårt att göra sig kvitt gamla traditioner. Det presenteras även lite fakta om Indiens kastsystem och förklarar att det idag är förbjudet,

men att det fortfarande finns fördomar och att det inte är lätt att ändra på gamla traditioner. Övningar till texten består bland annat av att ta reda på hur det ser ut idag för kvinnor i Indien, beskriva olika fakta (Streams Workbok s. 26).

Not Like Everybody Else handlar om unika historiska och kända personer, bland annat Helen Keller, Henry VIII, Lord Byron och John Steinbeck. I samma kapitel finns ett avsnitt som heter *They Conquered the World*, och även detta är en del som är skriven av läroboksförfattarna. Avsnittet innehåller korta faktatexter om Toni Morrison, Kiri Te Kanawa, Cathy Freeman och Halle Berry. Alla dessa kvinnor kan ses som representanter av olika minoriteter i samhället, från afroamerikaner till maorier och aboriginer. De är alla de första av "sitt folk" som vunnit Nobelpriset i litteratur, sjungit på Metropolitan i New York, vunnit OS guld för Australien och vunnit en Oscars statyett (s. 73-76). Det får mig att undra om kvinnorna är med i kapitlet på grund av deras unika talanger eller på grund av deras härkomst. Då dessa kvinnor finns med för att de representerar en minoritet exkluderas de från majoriteten, som till exempel Toni Morrison som exkluderas från att vara en Amerikansk författarinna till att bli unik för att hon är svart. Till texten ska elever fundera över vad alla dessa kvinnor har gemensamt med varandra och vad som är unikt och påfallande med dem (Streams Övningsbok s. 38). Som svar kommer jag fram till att de är de första av sitt folk som vunnit något, och därför blir det en stereotyp bild som presenteras i och med att de står utanför det som kanske ses som typiskt för deras "folk". Jag hade velat se de i en text som var mer fokuserad på deras talang än ras och kanske hade Kiri Te Kanawa och Cathy Freeman passat bättre i kapitlet om Australien och Halle Berry och Toni Morrison i kapitlet om USA.

Down Under behandlar Australien och Nya Zeeland och vi får exempelvis i *Maori Traditions and Values*, möta Brian Heke som är en sextonårig maori och som hyser stor kärlek till Nya Zeelands rugby team The All Blacks, i texten berättar Brian om sin farfar/morfar som hade tatueringar på hela kroppen, men Brian vill inte ha några tatueringar eftersom han är en modern man i en modern värld (s. 83). I kapitlet finns också texter om Australiens fauna; Tina som åker till Australien för att träffa en koala, aboriginernas historia och ett äventyr i *the outback*. I kapitlet finns även sången *Waltzing Matilda* med och den introduceras på följande vis, "Waltzing Matilda – is sung whenever Aussies come together and someone in the group has a guitar" (s. 107) *Waltzing Matilda* må vara Australiens inofficiella nationalsång och är nästan mer känd än vad nationalsången är, men den representera inte dagens Australien och framför allt

tror jag inte att alla som träffas sitter och sjunger den. Istället representerar den en mer romantiserad och även stereotyp bild av Australien. Denna sång visar tydligt på det Lundahl nämner när han säger att det är lätt välja texter som befäster den redan stereotypa bild som finns av ett land.

Right or Wrong, introduceras med frågor om vem som ska bestämma vad som är rätt och fel. Kapitlet handlar om värderingar och hur man försvarar sina åsikter med goda argument. Texterna tar upp Malcolm X och Martin Luther King, djurförsök, dopning och dödsstraff. Frågan är vad som är kopplingen i detta, då King och Malcolm X kan ses som värtaliga män och bra på att försvara sina åsikter med goda argument verkar det lite konstigt för min del att de hamnar i samma kapitel som dopning och dödsstraff. Även om de skulle vara med på grund av sina retoriska kunskaper är de inte jämförbara med övriga teman i kapitlet. *Two Black Leaders* heter texten som tar upp dessa två ledare (s. 122). Båda texterna presenterar korta biografier om männen. Likheten med King och Malcolm X är att de båda kämpade för lika rättigheter och satte sig emot sättet de blev behandlade på. Övningarna är bland annat inriktade på läsförståelse och översättning, vidare ska eleverna diskutera likheter mellan dessa två män och även ta reda på mer om ordet bojkott, vad resultatet av Civil Rights Law var, och när Vietnam kriget var.

4.2.4 Toolbox

De länder som finns med i *Toolbox* är, USA, Storbritannien, Indien, Tanzania genom en text av Roald Dahl. Alla texter har inte något uttalat geografiskt läge men det går att dra ändå att dra paralleller till USA och Storbritannien på grund av ord och miljö beskrivningar i texten. Boken innehåller även kartor över USA och Storbritannien.

Den engelskspråkiga världen

Mohican Comeback handlar om mohikanerna i USA och deras situation i samhället, hur de har lyckats arbeta sig upp i samhället och startat casinos. De har inte varit lika accepterade som övriga ursprungsbefolkningen, men har fått upprättelse och vunnit i rätten mot staten och har nu samma rättigheter. Texten berättar att på grund av filmen ”Den sista Mohikanen” har många trott att de inte funnits kvar. ”We haven’t seen the last of the Mohicans after all. On the contrary they are doing rather well and have just opened a \$305 million dollar casino (...) (s. 12)”. Detta utgör en motsats till den bild som ibland visas av ursprungsbefolkningen, som alkoholiserade. Till skillnad från

Mohikanerna har Pequots alltid varit accepterade och erkända och fått mycket pengar genom sina casinos. Texten generaliserar dock inte alla som en enhet utan visar på skillnaden mellan de olika stammarna och att vissa varit mer framgångsrika än andra. Men texten gör ändå jämförelser mellan vita och ursprungsbefolkningen, visar att de inte hör till den vita världen, trots sin etnicitet har de lyckats ta till sig vita normer, vilket visar på en överlägsenhet och att det är de vitas värderingar som rankas högst. ”A few other tribes have adapted to white values with success. The Cree tribe have their own airline” (s. 13). Detta kan tyckas vara mer uppseendeväckande än att Mohikanerna har casinos, men nämns bara i förbifarten. Istället ligger fokus på casino- delen och kanske är det, det som ses som en stereotyp sysselsättning för dagens ”Indianer” och lyckade ”Indianer” har casinos. Texten ger vidare exempel på andra stammars framgång inom golf, olja och turistindustrin. Till texten ska eleverna bland annat diskutera vilka problem ”indianerna” hade när de fick flytta till nya reservat som var obekanta för dem (s. 15) Vilka problem eleverna själva skulle ha om dem fick flytta till ett nytt land, samt huruvida de har bott i något annat land och i så fall vilka problem de stötte på. Texten tar inte upp det faktum att de säkert blev bortkörda av de vita och hela händelsen var traumatisk. Under *Learn more*, nämns det att det egentligen är fel att kalla de för Indianer och att man egentligen ska säga *Native Americans* (s. 15). Frågan är då varför författarna av texten väljer att använda ordet ”Indianer” och kanske hade det varit bättre att presentera dessa fakta som en introduktion till texten och sedan använd ordet *Native American* i texten.

Football Crazy – learn what it means to be an English soccer fan! Här finns inte bara stereotypa texter om den yttre kretsens länder utan även om den inre kretsen. Denna text målar upp bilden av engelsmän som fotbollsfantaster och som en enhet, ”And the English love affair with football is as passionate as ever” (s. 111). Må vara att fotbolls fansen i England är fanatiska och hängivna, men texten visar på en simpel bild av de och som de inte skulle ha så mycket annat än fotboll på hjärnan. ”They (fotbolls fansen) cover their bedroom walls with football posters, study football history, tell football jokes, talk about football, dream about football” (s. 112). Texten är också generaliserande och visar inte bara fotbolls fantaster kärlek till England. Utan, det är hela England som är fotbolls tokigt. ”Almost everywhere you go in England you will see red Man United shirts in school playgrounds; and you will hear songs and chants of opposition” (s. 112). Det verkar som att alla i England är fotbollstokiga och går runt och sjunger hejramsor och klär sig i fotbollströjor. Som uppgift till denna text ska eleverna

i övningen *Write* skriva ett brev till någon fotbollsklubb i England. I *A Mixed Bag* ska de bland annat förklara hur fotboll går till för någon som aldrig spelat det, ta reda på lite fakta om VM (s.114f).

Meet Sanjit an Asian Girl in Britain tar upp temat rasism. Sanjit har precis flyttat till ett nytt område där det inte bor några andra asiater. I det nya området blir Sanjit medveten om sin asiatiska bakgrund då många i området och i den nya skolan retar henne eller ropar rasistiska slagord efter henne. ”We don’t need you here black bastards” (s. 135). I den nya skolan tycker eleverna inte att hon hör hemma där utan att hon istället bör åka hem till sitt eget land, ”They should go back to their own country” (s. 135). Varpå Sanjit uttrycker att hon är i sitt eget hemland och att hon är född här, något som de andra inte verkar veta. Varför heter då titeln som den gör? Är det för att markera att hon inte är britt eller har den en outtalad betydelse. Övningar till texten är bland annat frågor och läsförståelse. Skrivövningen utgörs av att eleverna ska skriva en profil om en person från ett annat land och i texten ska de försöka få med bland annat om han/hon har några svenska vänner. De ska även föreställa sig att de är från ett annat land men han bott i Sverige ett tag och reflektera över Sveriges folk och väder och om det finns något typiskt svenskt (s. 137).

The Black Mamba detta är en text av Roald Dahl och hans tid i Tanzania strax innan Andra världskriget. En morgon när Dahl står i badrummet och ska raka sig tittar han ut i trädgården där Salima hans *shamba-boy* (trädgårdspojke) står och krattar löv. ”I was watching Salima, our shamba-boy as he slowly and methodically raked the gravel on the front drive” (s 230). Plötsligt ser Dahl en svart mamba som slingrar sig mot Salima och Dahl ropar på pojken och varnar honom. Texten bygger upp en spänning där Salima slutligen dödar ormen och tackar Dahl för att han räddat hans liv. Texten tar överhuvudtaget inte upp den komplexitet som ligger i historien och att Salima kallar honom för *bwana*, vilket betyder mästare och ger heller ingen förklaring till varför. Detta hör till kolonialtider då de svarta var underställda de vita och kan kopplas till Lundahl och hans tanke om att för att förstå en text måste läsaren veta bakgrundshistorien i detta fall varför Dahl kallas *bwana*. Till denna text hade det varit bra om läraren nyanserat upp det hela genom att förklara för eleverna hur situationen i Tanzania såg ut under 30-talet eller hur relationen mellan svarta och vita var. Men inte ens övningarna i boken tar upp något om detta. Framförallt är bilden till texten väldigt utmärkande och framställer Salima med stereotypa drag och överdrivna ansiktsdrag så att han ser mer negroid ut än vad som behövs (s. 229). Övningen *Story* är uppdelad i en

A och B uppgift. I A ska eleverna titta på utdrag ur texten och gissa vem som är ”I” i meningen. Övning B tar mest upp frågor om själva händelsen, till exempel på vilket sätt skiljer sig mamban från andra ormar, varför krattan var bra till att döda ormen med och så vidare (s. 232).

5 Slutsats och diskussion

5.1 Slutsats

Syftet med denna uppsats var att studera hur kulturer framställs i engelska läroböcker för Engelska A. Syftet delades in i tre frågeställningar: Vad innebär kultur i engelska undervisningen, hur presenteras den engelskspråkiga världen i engelska läroböcker och representerar den bild som presenteras stereotyper eller försöker den utmana densamma?

Resultaten för analysen överensstämmer med tidigare forskning inom området. Med tanke på min första frågeställning om vad kultur i engelska undervisningen innebär, visar tidigare forskning att kultur ofta har bestått av faktabaserad information om landets historia, kultur och geografi. Kultur och nationalitet har således hört ihop. I kursplanen ska kultur, samhällsförhållanden och levnadssätt jämföras med varandra, vilket enligt Tornberg är problematiskt för vilken kultur är det som ska representera landet. Dessa uttryck ger en föreställning om kulturer som enhetliga och statiska. Det är främst i övningarna kopplade till texterna som begreppet jämförelse dyker upp. Eleverna ska bland annat jämföra den svenska kulturen med andra. I *Core* ska eleverna i övningen *Culture Clashes* berätta för en australiensare om vad som är typiskt för Sverige, men också fundera över vad de har för fördomar om andra nationaliteter. Boken *Toolbox* tar upp ett ungefär liknande sätt, när eleverna i texten *Meet Sanjit an Asian Girl in Britain* ska föreställa sig att de är från ett annat land och reflektera över vad som är typiskt svenskt. Alltså framställs kultur fortfarande som något enhetligt och jämförbart. Även Lundahls teori om att texterna ofta befäster det stereotypa syns i vissa av texterna som till exempel *Football Crazy* och *Welcome to New York City* framställer kulturer som stereotypiska och enhetliga, med USA som ”the land of junk food” och England som fotbolls tokigt, även avsnittet *Down Under* tar upp det typiska för Australien med, aboriginerna, äventyret i *the outback*.

Vad gäller min andra frågeställning om hur den engelskspråkiga världen presenteras ligger mycket av fokus i böckerna på den brittiska och amerikanska kulturen. Antigen genom att texterna utspelar sig där eller är skrivna av författare från dessa. Även här är

övningarna fokuserade på brittisk och amerikansk om det så är att skriva ett brev till en fotbollsklubb eller om det handlar om att jämföra humor. *Core* är den enda boken som tar upp någon annan form av engelska. I och med att asiater, afroamerikaner förkroppsligar bilden av den andra genom de sammanhang där de representeras, detta ser vi bland annat i *Lollipops and Guns* och även i *American History X* och *Meet Sanjit*. Bilden av den andra befästs också genom att de framställs i texter där de är unika på grund av att de har lyckats på ”den vita” marknaden. I till exempel *They Conquered the World* är alla minoriteter som nått framgång. *Mohican Comeback* visar också detta genom att visa att Cree stammen har lyckats anpassa sig till den vitas värderingar. I *American History X* visas detta genom att Mr Sweeney kallas Mr Double PhD.

Vad gäller den sista frågeställningen, om den bild som presenteras, representerar en stereotyp bild eller försöker utmana densamma. Är svaret att vissa texter försöker att utmana den stereotypa bild som finns om länder. Genom att visa på andra aspekter om länderna än den allmänt vedertagna. Texten om *Lali* i *Streams* visar på ett modernt och framåtskridanden Indien där kvinnor och även fattiga är på väg mot samma förutsättningar som andra. *Mohican Comeback* försöker också utmana den stereotypa genom att visa en annan bild av indianerna. Texten till hörövningen *Shifting or Moving* drar mer åt det stereotypa hållet då den presenterar Indien som, ”a land of great diversity”, men å andra sidan är den det enda exemplet i alla böcker med någon annan form av engelska än brittisk och amerikansk. *Down Under* och *Welcome to New York* i *Streams* befäster också den stereotypa bild som redan finns om USA snabbmats land och Australien som ett land där alla går runt och sjunger Waltzing Matilda. Det verkar som om det finns många texter som försöker utmana den stereotypa bild som finns. Men ibland blir det ändå stereotypiskt på något vis i och med att texterna är med för att de visar på bilder som ställer sig utanför den stereotypa.

5.2 Diskussion

I inledningen nämnde jag att engelskan är ett av de mest läromedelstyrda ämnena och därför är det extra viktigt att engelska läromedel är bra och visar en engelska som stämmer överens med dagens samhälle och representerar hela världens engelska. Allra viktigast är att lärare är medvetna om detta och kritiskt kan använda läroböckerna och

ifrågasätta det som står. Vad denna forskning har för relevans för min framtida yrkesroll är att jag som lärare har en ökad medvetenhet i, inte bara hur kulturer framställs utan också vilken sorts engelska som förespråkas i läroböckerna. Idag är engelska på väg att bli ett världsspråk och den är inte längre bara brittenas och amerikanarnas utan hela världens språk. Jag tror att många elever som lär sig engelska idag gör detta i syfte att kunna kommunicera med andra människor oavsett nationell härkomst. Insikten i framställningen av kulturer kan jag använda i min undervisning genom att kritiskt se på det som står i läroböckerna och inte se det som den absoluta sanningen. Denna insikt kan jag även överföra till mina elever genom att öka deras medvetenhet. Trots min egen kärlek till England och engelsmän måste jag erkänna att tycker det är viktigare att eleverna pratar engelska än inte alls, oavsett dialekt och uttal. Som ett förslag till framtida forskning hade det varit intressant att se huruvida lärare uppmärksammar framställningen av stereotyper i läroböckerna och diskuterar de i så fall detta med eleverna. Vidare hade det varit av intresse att studera elevernas reflektion till texterna utan lärares inblandning.

Källor

- Alderborn, Eva och Ågren, Lena (2004) *Streams 1 Mainbook*, Solna: Ekelunds Förlag.
- Alderborn, Eva och Ågren, Lena (2008) *Streams 1 Workbook*, Malmö: Gleerups.
- Denscombe, Martyn (2009) *Forsknings handboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskap*, Lund: Studentlitteratur.
- Englund, Boel (1999), "Lärobokskunskap, styrning och elevinflytande" I *Pedagogisk Forskning i Sverige*. 1999:4
- Gagnestam, Eva (2003) *Kultur i Språkundervisning – med fokus på engelska*, Karlstad: Universitetstryckeriet.
- Gustafsson, Jörgen m.fl. (2008) *Core English 1*, Stockholm: Bonnier Utbildning.
- Kramsch, Claire (2008) *Context and Culture in Language Teaching*, Oxford: Oxford University Press.
- Lundahl, Bo (2009) *Språkdiraktik i engelska – Texter, kommunikation, språkutveckling* (2:a uppl.), Lund: Studentlitteratur.
- Lundfall, Christer m.fl. (2007) *Blueprint A Version 2.0*, Stockholm: Liber
- Riad, C. Christina. "Engelskan har rymt hemifrån." I *Forskning och Framtid*, 2009:3
- Said, Edward (2000) *Orientalism*, Stockholm: Ordfront
- Skolverket (2006) Rapport 284 Läromedlens roll i undervisningen.
- Starrin, Bengt och Svensson, PG (red) (2006) *Kvalitativ metod och vetenskapsteori*, Lund: Studentlitteratur.
- Starrin, Bengt och Svensson, PG (red) (2000) *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur.
- Tornberg, Ulrika (2000) *Om språkundervisning i mellanrummet – och talet om "kommunikation" och "kultur" i kursplaner och läromedel från 1962 till 2000*, Uppsala: Uppsala University Library.
- Tornberg, Ulrika (2009) *Språkdiraktik*, Malmö: Gleerups.
- Tyllered, Malin m.fl. (1998) *Toolbox*, Malmö: Gleerups.
- Winther, Marianne och Phillips, Louise (2000) *Diskursanalys som teori och metod* (10:e uppl.), Lund: Studentlitteratur.